

20 JUL. 1873

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ֆիլիպպե տիւնքի կիւն, Սրբազան Պատրիարք հազրէթէրի, խորհրդէ նազըը Շէրիֆ բաշա հազրէթէրինէ կիթմիշ, վէ հիւրմէթի ազիմէ իւէ գաւառ ուղւնմուշ իսէ տէ, արիֆէ օւմաւը մինասիպէթի իւէ, բէք չօգ կիտիպ կէլէն պուլունտուղու ճիհէթիւն, ուղւնմա կէօրիւշմէ իհիթիմալտէն օլմաեաճաղընտան, բաշայի միւշարիւշ, հազրէթէրի թարաթընտան, արթըգ Պայրամ իրթէսի պիր տէֆա տաշա կէօրիւշմէլէրինի իգթիզա իտէճէկի արզուսու պէեան իտիմիշ տիր:

Հէր նէ գատար գալիէն պիւմէգ իսէք տէ, պիգ զանն իտէրիգ քի, Շէրիֆ բաշա հազրէթէրիյն վուգու պուլունտուղու շու միւշադաթտա, Պուրսա վէ Բիւր մէսէլէրի տախի հիւսնի թէսվիյնէ պուլունտուղ տըր:

ԻԾԹԻԽԱՐ ՎԷ ՇԻԻՔՐԱՆ

Պէյօղլու միւթէսարըքը Մէհմէմէտ բաշա հազրէթէրինի, նէգաքէթ ու ինսանիյնէթ վէ մէտէնիյնէթէրի հազրէթէնտա, պուլունտան չէնտ մաճ մուգատտէմ, վաճիպէտէն պուլունտան սիւթայիլի, պիւա միւտաշէնէ օգուսուշ իտիք:

Բաշայի միւշարիւշ, հազրէթէրի, տիւնքի կիւն, մէգքիւր եազտըգարը մըզը պիր գաթ տաշա թաւտիգ իյնէմիշ օլտուղւնտան, պէեանընա միւսաբաթ իտէրիգ:

Մէհմէմէտ բաշա հազրէթէրի, Ագապեան վարժարանը, Պէյօղլունա նազլ իթտիկիմիլի, վէ մէքթէպի մէգպուր հազրէթէնտա, տօսթլար թարաթընտան զուհուրա կէլմէքտէ օլան սէնալարը իշիթտիքէրինտէ, պիր կիւն թէշիթի իւէ կէզմէքիւք պապլընտա պիր գաշ տէֆա պէեանը արզու իլլէտիկի մէսա մուիմիլ օլմուշ իտի իսէ տէ, խասսէթէն տալիթ իթմէք իշին, պիր միւնտաիպ վաթթէ պէքլէմէքտէ իտիք:

Տիւնքի կիւն սաաթ տօգուղ րատտէլէրինտէ, պիր արալըգ վաթթթլաւը միւսաատէ իլլէտիկինտէն, շու արզու վէ նիլլէթի ալլէրինի, միւթէսարըքը թապիպի Առաքել էֆէնտիյն պէեան իլլէտիքէրինտէ, էֆէնտի միւմաիլէյն թարաթընտան պիւլ վէքեալէ, աշուրի մէրթէպէտէ իթթի:

խար վէ թէշէքքիւրիմիլի մուհիւ օլունտաճաղը իթատէ օլունտուղտան սօնրա, միւշարիւշ, հազրէթէրի, մէքթէպի մէգպուր ու թէշիթի իտէր, վէ մաթպաամըգա պիգէ տախի իիթար նիլլէթիլլէ խապէր կէօնտէրիլի, վէ պիգտէ օ վաթթթ իւսկիւտարտա պուլունտուր իսէք տէ, արատան չօգ միւտաթթ կէշմէքքիւրին կէիպ իշիթտիկիմիլի հազրէթէրի, վէ ալտէթիւր հալտէ գաթըլաեաթաթ, վաճիպէտէն պուլունտան իթթիթար վէ թէշէքքիւրիմիլի պէեան իտէրիգ:

Բաշայի միւշարիւշ, հազրէթէրի, Առաքել էֆէնտի տախի պիւրիքտէ օլունտուղտան պաշա, Պէյ օղլու քարուզիլի Արթ. Աբրոսիոս վարդապետ իւէ, էրզինկեանիլը Գալուստ էֆէնտի թիյրաքիեան տախի չէնտ տաթըգա կէշտիքտէն սօնրա, քէզալիք կէզմէք իւգըրէ պիթթէսաթէլի թէշիթի իթտիքէրինտէն, մէքթէպիմիլ միւտէրիպէրինտէն իւէթէս էֆէնտի Պէրպէրեան ըհհէքլիկիլլէ կէզիպ նազար պուլունտուր, ըհհիմէրի թէմաշա իտէրէր, վէ չալիրտան թարաթընտան իքըմէն օգուստան իւհիլէրի վէ չալընտան տէնքլէրի տիյնէրէր, վէ եարթ մաթթտան զիեատէ արամ իտէրէր:

Մէհմէմէտ բաշա հազրէթէրի թարաթընտան, կէրէք չալիրտանա, կէրէք միւտէրիպիւնէ, վէ կէրէք աճիգլէրինէ իրատ պուլունտան թէշիթիպթը ազիմէ վէ ֆէյլէսօֆիանէ, տօղրուսու զիեատէսիլլէ շաեոնը տըգաթ տըր:

Միւշարիւշ, հազրէթէրի, նիլլէ մէգալտթ միւտէսիթէտէն պաշա, չալիրտան, Վիլլատարըմ: չիմտիյն գատար ուղւմ ու ֆիւնուլն ճիհէթիւրիլլէ տալիմա իլլաթաշէն հօճալըրնա միւշթաճ պուլունտաքտաթը, ինշալլաճ, եաթըն վաթթթտա, սայէյի Բատիշա հիտէ, սիլլէրին օնլարա թէրճի հիտիլլէք տէրէճէտէ էհիլլէթ ու լիեա. գաթ քէսպ իտէրէք, միլք ու վաթա. նըմըգա իքըմէթ իտէճէկիլիլլէ կէօրմէքլիք իգպալ ու իթթիթարընա նա. յիլ օլուրուգ վէ սիգտէ պուլ զայրէթի. նիլլէ, հիլ պիր մէվանի վէ կիւնիլլէ եհիլլէքքիլլէ, սէպաթ իւզրէ տէվամ ու իգաթ իլլէտիկիլլէքտէ, պու արզու. մուղուն, գուլվէտէն ֆիլիլլէ կէլէճէ. կիւնտէ շիւրհէ ճալիք տէյիլ տիրո տէ:

տիքլէրի կիպի, աճիգլէրինէ տախի ալ. նիլլէ զայրէթի վիլլէրէք, սայէյի Շաշա. նէտէ, սէպաթ իւզրէ իգաթ ու տէվամ իթմէմիլի, պիր սուրէթի բէտէ. րանէտէ նասիհաթ իլլէմիլ տիր:

Միւշարիւշ, հազրէթէրի, եաթաթ օտարարըն կէզմէքտէ իքէն, օ անաէ, ճիլլէք նաթիլլաճ օլմաթըլա, եաթաթ տէրուլինտէ րաշաթ իթտիլլէքտէ օլան պիր քիւշիւք չօճուղու կէօրտիքէրինտէ, անիւտէ Առաքել էֆէնտիլլէ պաթթթարթտան պաշա, արատան եարթ մաթթ կէշտիքտէն սօնրա ա. զիմէթ իւզրէ աթլարընա պիւնտիքլէրի տաթըգատա տախի, Առաքել էֆէնտիլլէ խասսէթէն, մէրգուլլէ չօճուգ ի. չին, պիր տէֆա տաշա պաթըպ, էմիլ թէտալիլլէրինէ հիմմէթ օլունտաթընէմ ու թէնպիլ իլլէմէլէրի, օրատա հազըր պուլունտանլարա, սահիհէն ա. շուրի մէրթէպէ թէնսիլլէ իթմիլ տիր:

Միլլէթիմիլ տուլունտուղարընա, վաթանրէրիլլէրէք, վէ գատար ու հայ. սիլլէթ չինաթըգ ճիհէթիլլէ պիւլիք պիր իպրէթ իթաթընա հիմմէթ պուլունտուղ օլան միւշարիւշ, հազրէթէրի հաթթընտա, կէրէք չալիրտան, վէ կէրէք միլլէթ նաթընա. վաղիքէտէն պուլունտան չիւքրանը ազիմի, պիւլ վէքեալէ, ալէնէն պէեան իւէ պէրա. պէր, սայիր տէֆթլար տախի թէշիթիլլէ րաշաթիլլէրին ըհճա իտէրիգ:

—Պալէատէ զիքրի կէշմիլ օլան, Գալուստ էֆէնտի թիյրաքեանա, մէճ. լիսի քէպիրի մէարիթ թարաթընտան իթա օլունտուղ օլան պիր գըթա էհ. լիլլէթնամէ, չաեանը իթթիթար օլունտան, օլ պապտէ ճիլլէք պիր մալիւմաթ վիլլէքլիլլէ վաճիպէ. էն ատտ իտէրիգ:

Գալուստ էֆէնտի ասլը էրզըն. կէանիլ օլուպ, վէ օրատա, լիսանը թիւրքիլլէ լաեթթըլա թաշիլլէ իլլէ. տիքտէն, վէ թարապըն վէ իլլիտ թա. րաթլարընտա խալիլ վաթթթ թէտիս իւզրէ պուլունտուղտան սօնրա, մու. ալիլլէրէն պու թարաթա կէլմիլ, վէ մէճիլլէ մէգպուրտա իթթիլլէն վիլլէ. րէք, լիսանը թիւրքիլլէ հօճաթթ իթ. մէք իւզրէ, պիր գըթա, պատիլ իթ. թիլլար օլաճաթ սուրէթտէ էհիլլէթ. նամէյն նալլէ օլմուշ տուր: թիլլարա. եան էֆէնտի, իմատիլլէ մէքթէպիւն:

տէ թէտիս իւզրէ պուլունտուղտան պաշա, զանն իտէրիգ քի սայիր եհր. լէրտէ տախի տէրս վիլլէքտէ տիր:

Միլլադիւղ, 26 յուն. 1873
... Խմբագիր:

Միւշարիւշ, Պօլսոյ ուրիշ թաղերու մէլ ժողովրդական ազգային շարժում, ազգօգուտ ընկերութեան կազմութիւն, խօսարանադ և խօսարանոց հիմնադրու. թիւններ կը անսուրին, Միլլադիւղի ազգայինը՝ կարծես ասոնց ամենուն անտարբեր աչքը հանդիսատես եղած, միւնակ իրենց թատրոնովը կը գոհանան, թատրոն մը՝ ուր թէպէտ երբեմն ազգային ներկայացումներ տրուելով ժողովրդեան զգացումը միշտ վառ կը պահուէր, իսկ այսօր օտարոտի ազգաց այլաշան թատրերգութիւնքը և կատակերգութիւնքը միայն իւր ներկայացումն:

Մենք կը հաւատանք որ թատրոնը ժողովրդեան կրթարանն է, բայց չենք կրնար մեր ցաւը չը յայտնել, երբ կը տեսնենք որ Միլլադիւղի պէս նշանաւոր գիւղ մը, ուր մեծ մասամբ ազգին երեւելիները կը բնակին և ուր ժողովրդեան լուսաւորեալ և ուսեալ մասը կը գտնուի, առանց վերոյիշեալ ազգային շէնքերն հիմնադրու, առանց ազգօգուտ ընկերութիւններ կազմուլ և առանց բարձրագոյն կարգի կանոնաւոր դպրոց մը ունենալու, ժողովրդը կարծես թէ իր բոլոր զօրութիւնը թատրոնին կը նուիրէ և հոն կապաւէ իր եռանդն ու նիւթը:

Հարցուր Որթապիւղցի ազգայնոյ մը թէ՛ Ս. Գալիեանեանց վարժարանը ինչու այսպէս մեռելոց կարգը դատաւած է, թէ՛ Ս. Թարգմանչաց վարժարանը ինչ վիճակի մէջ է, և ո՞ր կարող տեսչութեան յանձնուած է թէ՛ թաղեցիք քանի՞ ղշ կը վճարեն իրենց զաւակաց կրթութեանը և դպրոցին յառաջդիմութեանը համար: Հարցուր թէ օրինաւոր թաղ. խորհուրդ ունի՞ մի, և թէ ո՞վ է վարչութեան պատասխանատու:

Հարցուր նաեւ թէ՛ թատրոնը՝ որ դպրոցին հաստատ մէկ եկամուտն է, տալիւն քանի՞ տսկիլի և ինչ միջոցաւ վարձու տրուած է, թէ՛ Գոթթան էֆէնտի յարուցած գերդմանական խնդիրը ինչ եղաւ:

ԼՕՆՏՐՍՆԸՆ ՍԷՖԻԼԷՐԻ

ՅԱՍԼԸ ԼՎԻԼԸ

Ե.

ԼԷԶ ՍՐԵ ՏՄՏԷԼՅԻ

(Մանգուլներն 2093 ինճի նիւսխիսինտէն պաթըյյէ)

—Էլմէք մի... պէնիմ սըրըմ... պէնիմ իւէ պիլլիքտէ մի... տէյիլլէք ըհ. բէլլէմ յէ պալար Ֆարինի:

—Պէյլլէ պիր սըրըն մի յոտանէ չըգմա. տը թէհիլլէսինի, էմիլ պապիլլէթին մու. զայրիւնտէ օլարաթ, մի յոտանէ պըրաթըլ մասընը, ինթիլալտէն տիր տէյիլլէ զանն իտէրիլլէ:

—Լաքին, չիմտիլլէ գոտար սիւքիլթ իթմիլիմ տիր, քիմսէյէ պիր շէյ սիլլէ. միլլէմ տիր:

—Էլվիլթ, հալ պու ըի, եարըն սէյ. իլլէպիլլէսին:

—Քիմսէյէ պիր շէյ սիլլէ. մէյէլլէ կիլլէ. ալմիլ խալլէրիմ:

—Պու ալլէմտէ, աճաթ էօլիլլէր սուս օլուպ ըլմսէյէ պիր շէյ սիլլէ. միլլէք:

Պուլար պու եօլտա սէյլլէմէքտէ իւ. քէն, պուլունտուղարըն եհրտէ քիմսէլլէ պուլունտուղընտան, Ֆարինի, էօլիլլէ. նիւն թէհիլլէքտէ օլունտուղտան տէք խալ. րէք, գօրղ մաեա, վէ ըհիլլէք մուհաթա. իթմէլլէ պիր շարիսինի տիւշիւնմէ. կէ պալար:

Լաքին, մէրգուլլէ քէք կիճ զալլիլլէ օլունտուղտան, օրատան պըրաթըլ կիթ. մէք իւզրէ պիր հարէլլէ իլլարաթ խալ. իթմէլլէ, հիման Մօրթօն տուր թապանճա. տը թէլլէ իլլէրի չէքէր, մէրգուլլէ կէօր. սիւնտէն վաթուր, վէ պիլլարէ աղընտան պիր լուզլթ պիլլէ չըգարմաեա միւլթէ. տիր օլմաթ պըլլէ տիւշիլլէ, վէ լաճաթընտա էօլիլլէ:

Մօրթօն, մէրգուլլէ սօն նիլլէսինի թէպիլլէ իտիլլէյէ գատար եհրտէ տէպէ. լիլլէտիլլէն սէյիլլէ տէր, վէ ալլար պիր ա. ճըմաթըլլէ էհիլլէ կէօսթիլլէքքիլլէ, օրա. րըն թէլլէ խալլէք, տօղրու Գալուստ էֆէնտի կիլլէր:

Շէֆիպաթ աթմաթ իւզրէ իքէն, մէր. գուլլէ իլլէթիլլէ տէնիլլէ, վէ ֆուլա. րալար իլլէն ուճուղ ուճուղ ուճաթ թէլլէք շէլլէր սաթըլլէտա օլան միսիլլէ պիր րաթար եհրիլլէն իլլէլլէքտէ իքէն, մաճիլլէ. իլլէ մէգպուր պիլլէ իլլէր պուլունտան տարա. ճըգ սօղաթլարտան, թա Տէլլէ. մէ Բէլլէ վարընճաեա գատար, պիր պիլլէք իլլէր:

համ պիլլէլլէ օլունտուղտան կէօրիւք, պիր եհրտէ տուր, վէ:

—Նէ՛ վար տըր, նէ՛ տիր պու գալու. պալլէք վէ իլլէլլէ, տէյիլլէ սիւալ իտէր Մօրթօն, պիր դաշ քիլլէտէն իլլարթ օլան պիր կիլլուհուլ եանընա կիլլէրէք:

—Նէ՛ օլաճաթ, նիլլաթիլլէ էմի, հէլլէ շու սօղուճուլար կիլլուհուլլէն պաշընը թուլթուպ էլլէ կիլլիլլէլլէր տէ, հէրքէս օ. նու սէյիլլէ իթմէքտէ տիր, տէր սէյիլլէ. լիլլէտէն օլուպ, ֆաթաթ իսթիլլէն պա. շընըն թէլլիլլէ ճիլլէթիլլէ, ալլը գալու. պալլէքտան զիեատէսիլլէ ֆարթըլ պիր հալ. տէ պուլունտան պիր ատամ:

Պու ատամ գօլթիլլէ Ոլլաւն իտիլլէ: —Էլլա՛ մուլլալ, օլ, օլ, տէր Մօրթօն, լաքին, օլ պապտէ պանա պիր թաթ. սիլլի մալլաթթ վիլլէպիլլէրիլլէ:

—Քէմալ միլլէ միլլէլլէլլէլլէ, Միլլարտ, պուլունտուղտան նէքտէ իսթիլլէ իսթիլլէ տէր Միլլադիւղ (1):

Արատան չէնտ տաթըլա կէշտիլլէ, մէրգուլլէ իլլէ արգատաշար, քիլլուլլէ. իլլէ իլլէլլէր Մամուլլէ մալլաթարընտա:

(1) Նասըլ քի կէօրիւնմէքտէ տիր, Մօրթօն իլլէ գօլթիլլէ Ոլլաւն պիլլալիլլէրիլլէ բէք ալլա թանըլլէքարը հալտէ, օրատա իսկ, ասլա պիլլալիլլէ թանըլլէքար կիլլէ պիր հալտէ պուլունտուղտա տըր:

պուլունտար, վէ տօղրու Մօրթօն օտա. սընա չըգարար:

Օտատան լէրի կիլլալիլլէ, Մօրթօն արգատաթար մանթօնու պիր թարաթա. աթար, վէ եանմալտա օլան պիր լամպա. նըն ըլլընտա, հէր նէ գատար պիր մա. ճար տէլլէպանըլլէ զեաթիլլէրտէ պուլուն. մալտա իտիլլէ տէ, պու ճիւլլէ իլլէ տա. խի, կէրէք սիլլաթընը կիլլէլլէլլէտէն, վէ կէրէք թալլը ու հարէլլէ իլլէլլէսին. տէն, նիսա թալլիլլէ սինտէն պիրի օլունտ. զու անլալըլլէ:

Մէրգուլլէ գատըն, եանի Մօրթօն իս. մի թալլըմալտա օլան Մարա նամ կէհու. տի գըլլէ, պիր ալալիլլէ իլլէլլէլլէ չէլլէ պիր տիւշիլլէ վիլլիլլէ, վէ տէրուլլէտէն աճը աճը պիր աճ չէլլէք:

Հիմանէմ գօլթիլլէ պիր թէլլալ իլլէ մէր. գուլլէլլէ եանընա եաթըլլէք:

—Նէ՛ օ, Մարա, նէ՛ օլունտուղ, եօգ. սա քէյիլլէլլէ մի պօզտուլլէ, տէյիլլէ սի. ալ իտէր:

—Պէն մի, խալլը, տէյիլլէ մէրգուլլէ պիր գըլլա սէլլէլլէ իլլէ ճիլլալ վիլլիլլէ:

—Լաքին իլլէլլէլլէ նիլլէ սօղմալտա տըր:

—Էլլէ, քիլլէ պիլլէ, պալլը օլուլլէ էլլէլլէ:

—Սիլլ իսթիլլէ իթտիլլէ, չօգ օրուլլէ. տուլլալ... կիլլէ տիւշար չըգմաթ... վէ օ գատար շէլլէք...

